

Kształcenie szansą na rynku pracy dla osób z niepełnosprawnościami

Education as an opportunity on the labour market for people with disabilities

Wioleta Gałat, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

Typ artykułu: artykuł przeglądowy.

Źródło finansowania badań i artykułu: środki własne Autorki.

Cytowanie: Gałat W., (2019) *Kształcenie szansą na rynku pracy dla osób z niepełnosprawnościami*, „Rynek-Społeczeństwo-Kultura” nr 2(33)/2019, s. 33-37, <https://kwartalnikrsk.pl/Artykuły/RSK-2-2019/RSK-2-2019-Galat-Kształcenie-szansa-na-ryнку-pracy-dla-osob-z-niepełnosprawnościami.pdf>

STRESZCZENIE

Problematyka zatrudnienia osób niepełnosprawnych ma szczególne znaczenie, nie tylko ekonomiczne, ale również socjologiczne i psychologiczne. Praca w życiu osób z niepełnosprawnościami zajmuje istotne miejsce i przyczynia się do poprawy jakości życia. Pozwala na zwiększenie wiary we własne możliwości i minimalizuje ryzyko izolacji społecznej. Dane wskazują, że najmniejsze problemy ze znalezieniem pracy pośród osób z niepełnosprawnościami mają osoby z wykształceniem wyższym. Przed uczelniami wyższymi stoi zatem zadanie dostosowania procesu kształcenia do osób z niepełnosprawnościami. Tworzenie dostępnej uczelni obejmuje dwie główne kategorie działań, ogólnie można je określić mianem wsparcia edukacyjnego. Zalicza się do niego wszelkie działania ułatwiające zdobywanie wiedzy przez studentów oraz dostosowania architektoniczne, które pozwalają na sprawne poruszanie się w przestrzeni akademickiej przez osoby z różnymi dysfunkcjami. Celem niniejszego artykułu jest uzasadnienie i wskazanie działań, które powinna podejmować uczelnia, aby zwiększyć dostępność kształcenia dla osób z niepełnosprawnościami, a tym samym pozwalać na zdobycie pracy i poprawę jakości życia.

Słowa kluczowe: rynek pracy, kształcenie, osoby z niepełnosprawnościami, dostępność, bariery.

The issue of employment of people with disabilities is of particular importance, not only economic, but also sociological and psychological. Work in the lives of people with disabilities occupies an important place and contributes to improving the quality of life. It allows you to increase confidence in your own abilities and also minimizes the risk of social isolation. The data indicate that people with higher education have the smallest problems with finding a job among people with disabilities. Universities therefore face a huge task in adapting the education process for people with disabilities. Creating an accessible university covers two main categories of activities. In general, they can be described as educational support, which includes all activities that facilitate learning by students and architectural adjustments, which include adaptations that allow people with various disabilities to move efficiently in the academic space. The purpose of this article is to justify and indicate the actions that should be taken by a university to increase the accessibility of education for people with disabilities, and thus to get a job and improve the quality of life.

Keywords: labour market, education, people with disabilities, accessibility, barriers.

ABSTRACT

Wstęp

Problematyka dostępności zyskuje na popularności w ostatnim czasie, a obszary jej implementacji są coraz większe. Uniwersytety od momentu zauważenia zapotrzebowania na dostosowania dla osób z niepełnosprawnościami, a więc rosnącej liczby studentów z niepełnosprawnościami, prowadzą działania mające ułatwić takim studentom proces dydaktyczny, jak i funkcjonowanie w środowisku akademickim. Z pewnością duże znaczenie w tym zakresie ma dotacja na rzecz studentów z niepełnosprawnościami, przemianowana wraz z ustawą z dnia 20 lipca 2018 roku, na fundusz wsparcia osób niepełnosprawnych. Środki te, mają ogromne znaczenie dla biur zajmujących się dostępnością na uczelniach. Wynika to z faktu, że dostosowania często niosą za sobą wysokie koszty, które ciężko byłoby ponieść uczelni bez tych środków dedykowanych na konkretny cel.

Problematyka jest szczególnie istotna, ponieważ praca dla osób z niepełnosprawnościami jest czymś więcej niż tylko środkiem do zaspokojenia potrzeb ekonomicznych. Pozwala na zwiększenie wiary we własne możliwości, budowanie poczucia sensu i swojego miejsca w społeczeństwie. Ponadto dane wskazują, że osoby z niepełnosprawnościami posiadające wyższe wykształcenie stanowią najmniejszy odsetek pośród osób bezrobotnych. Celem niniejszego artykułu jest uzasadnienie i wskazanie działań, które powinna podejmować uczelnia, aby zwiększyć dostępność kształcenia dla osób z niepełnosprawnościami, a tym samym pozwalać na zdobycie pracy i poprawę jakości życia.

Terminologia w zakresie niepełnosprawności

Problematyka niepełnosprawności ewoluuje wraz z postępem i rozwojem społeczeństw. W starożytności dominował kult ciała i zdrowia fizycznego, zatem w społeczeństwie nie było miejsca dla osób z niepełnosprawnościami. Spotkać się można z praktykami eliminowania ze społeczeństwa chorych dzieci. W średniowieczu natomiast z wielką trwogą podchodzono do osób z niepełnosprawnością intelektualną, traktując je jako opętane. W literaturze odnaleziono pięć głównych faz mających wpływ na kształtowanie się podejścia do niepełnosprawności. Pierwsza z nich rozpoczyna się w średniowieczu i swój kres ma w renesansie. Niepełnosprawność w tej fazie utożsamiana była z nieczystością i działaniem złego ducha. W związku z tym osoby z niepełnosprawnością nie mogły uczestniczyć w życiu społeczeństw. Kolejna faza przypada na okres od renesansu do początków epoki oświecenia. Faza ta charakteryzowała się większą tolerancją wobec obecności w społeczeństwie osób z niepełnosprawnościami, jednak nie funkcjonowała żadna forma wsparcia dla takich osób. Trzecia faza określana racjonalistyczno-separacyjną trwała od pierwszych lat oświecenia do XIX wieku. W tym czasie w większym stopniu zaczęto rozumieć przyczyny niepełnosprawności, jednak ta wiedza przełożyła się na świadomą segregację osób z niepełnosprawnościami. Nadal z największą niepewnością spoglądano na osoby z niepełnosprawnością intelektualną. Następną fazą związana była z medykacją osób z niepełnosprawnością oraz ich eksterminacją od końca XIX wieku do początku XX wieku. W tym czasie nasilała się

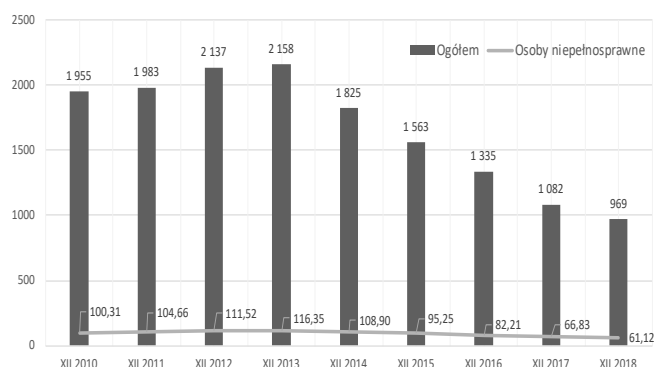
również segregacja osób z niepełnosprawnościami i powstawały podmioty opiekuńcze im dedykowane. Od połowy XX wieku datowana jest faza budowania pełnoprawnej pozycji osób z niepełnosprawnościami (Woźniak 2008).

Pojęcie niepełnosprawności różnorodnie ujmowane jest w literaturze. Wynika to z różnego podejścia do niepełnosprawności przez państwa, jak i społeczności. W. Dykik w definicji niepełnosprawności podkreśla ograniczenia funkcjonalne niektórych jednostek, przejawiające się w postaci ograniczeń w wykonywaniu niektórych czynności. Mogą mieć one charakter zarówno stały, jak i przejściowy oraz mogą dotyczyć sfery fizycznej, sensorycznej i psychicznej (Dykik 1997). Natomiast D. Gorajewska systematyzując podejście do niepełnosprawności zwraca uwagę na ograniczenie sprawności jednego ze zmysłów, ograniczenia ruchowe lub intelektualne u osoby z niepełnosprawnością (Gorajewska 2006). Pojęcie niepełnosprawności definiuje również Światowa Organizacja Zdrowia. Wyróżnia niesprawność, niepełnosprawność funkcjonalną i upośledzenie. Niesprawność związana jest z każdą utratą sprawności lub pewne nieprawidłowości w budowie lub funkcjonowaniu organizmu bądź jego funkcjonowaniu w kontekście psychologicznym. Niepełnosprawność funkcjonalna dotyczy wszystkich ograniczeń lub braku możliwości prowadzenia aktywnego życia, w takim zakresie jak to jest uznawane za typowe u człowieka. Natomiast upośledzenie, określane również upośledzeniem w wykonywaniu ról społecznych, a więc uniemożliwiające lub utrudniające realizowanie się w społeczeństwie zgodnie ze swoim wiekiem, płcią oraz adekwatnie do danych uwarunkowań społecznych i kulturowych (www.unic.un.org.pl/niepelnosprawnoscd/definicja.php 2019). Znaczący udział w pojmowaniu niepełnosprawności posiada Union Of The Physically Impaired Against Segregation – nieformalna grupa osób z niepełnosprawnościami. W swoim manifestie w 1976 roku zarzucili, że to społeczeństwo odpowiada za kreowanie niepełnosprawności. W swojej definicji określili, że niepełnosprawność stanowi sytuację wynikającą z uwarunkowań społecznych, które są możliwe do zmiany. Podkreślali tworzenie barier w zakresie zdobywania edukacji i późniejszej pracy, a nawet zwracali uwagę na ograniczanie praw obywatelskich (Pamuła, Szarota, Usiekniewicz 2008). Znaczącym momentem w pojmowaniu niepełnosprawności było przyjęcie przez ONZ Konwencji Praw Osób Niepełnosprawnych. Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło ją 13 grudnia 2006 roku, a weszła w życie 3 maja 2008 roku. W Polsce konwencja była ratyfikowana 6 września 2012 roku (<http://www.niepelnosprawni.gov.pl/art,49,dokumenty-organizacji-narodow-zjednoczonych> 2019). Zauważyć jednak należy, że w polskim tłumaczeniu konwencji, jak i w późniejszej terminologii na kolejnych dokumentach, wykorzystywane jest określenie osoby niepełnosprawnej, co jest niespójne z oryginalnym dokumentem, w którym użyte zostało sformułowanie *with disabilities* (z niepełnosprawnościami). W niniejszej pracy zachowana jest terminologia z oryginalnego dokumentu, a więc używane jest określenie: osoby z niepełnosprawnościami). Konwencja definiuje osoby z niepełnosprawnościami jako *osoby*, „z długotrwałą obniżoną sprawnością fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać ich pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami”. Definicja ta na dzień dzisiejszy stanowi pewien wyznacznik w rozumieniu niepełnosprawności zgodnie ze standardami europejskimi.

Osoby z niepełnosprawnością na rynku pracy

Zatrudnienie pełni istotną funkcję w życiu każdego człowieka. Oprócz zaspokojenia potrzeb materialnych niesie za sobą o wiele większą wartość. W przypadku osób z niepełnosprawnościami to znaczenie jest jeszcze większe. Pozwala na realizację potrzeb socjologicznych, jak i psychologicznych. Zaliczamy do nich: samorealizację, kontakt z innymi ludźmi, możliwość rozwoju i poczucie sensu. Praca przynosi poczucie bycia potrzebnym rodzinie i społeczeństwu. Wykonywanie pracy natomiast zwiększa aspiracje i poprawia jakość życia. Przeciwdziała także wykluczeniu społecznemu i izolacji osoby z niepełnosprawnością (Struck-Peregończyk 2015). Na wykresie 1 przedstawione zostało bezrobocie osób z niepełnosprawnościami na tle ogółu liczby bezrobotnych. Krzywa wyznaczająca bezrobocie wśród osób z niepełnosprawnościami utrzymuje taki sam trend jak ogólna liczba bezrobotnych. Od 2013 roku obserwowalny jest spadek bezrobocia. W analizie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami istotny jest również współczynnik aktywności zawodowej, który wynosił 30,2%, a wskaźnik zatrudnienia 28,2%, zgodnie z danymi GUS na koniec III kwartału 2018 roku. W 2017 roku współczynnik aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami wynosił 27,7%, a w 2015 roku wynosił 26,8%. Z roku na rok widoczna jest poprawa wskaźnika, choć w stopniu nieznacznym.

Wykres 1. Bezrobocie wśród osób z niepełnosprawnościami w tys.

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.niepelnosprawni.gov.pl [28.08.2019].

Tabela 1. Bezrobocie wśród osób z niepełnosprawnościami ze względu na wykształcenie

Wykształcenie	wyższe	policealne i średnie	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i poniżej
XII 2007	3,0	17,1	6,6	34,0	39,3
XII 2008	3,1	18,0	6,8	33,8	38,2
XII 2009	3,6	18,3	7,0	34,5	36,7
XII 2010	4,1	18,7	7,2	34,4	35,6
XII 2011	4,7	19,2	7,4	34,3	34,3
XII 2012	5,2	19,4	7,6	34,5	33,3
XII 2013	5,8	19,8	7,8	34,3	32,3
XII 2014	6,0	19,7	7,6	34,3	32,4
XII 2015	6,3	19,9	7,8	34,0	32,0
XII 2016	6,6	19,9	7,6	33,9	32,1
XII 2017	6,9	19,5	7,8	33,9	31,9
XII 2018	7,3	19,7	8,0	34,1	30,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.niepelnosprawni.gov.pl [28.08.2019].

Na zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami wpływa wiele czynników. Od czynników wewnętrznych związanych z własnymi przekonaniami i brakiem wiary we własne możliwości, po czynniki zewnętrzne związane z obawą pracodawców czy stanem zdrowia osób z niepełnosprawnościami. W niniejszym artykule skoncentrowano się na edukacji, a w szczególności na edukacji na poziomie wyższym. Wybór ten uzasadniają dane, zgodnie z którymi osoby z niepełnosprawnościami posiadające wykształcenie wyższe stanowią najmniejszy odsetek spośród osób z niepełnosprawnościami. Dane zostały zebrane w tabeli 1.

Liczba studentów z niepełnosprawnością na polskich uczelniach

Rosnąca świadomość w zakresie niepełnosprawności spowodowała otworzenie bram uniwersytetów dla kandydatów posiadających utrudnienia na drodze do podnoszenia kompetencji i zdobywania wiedzy. W Polsce w momencie zaobserwowania rosnącego udziału studentów z niepełnosprawnościami zapewniono uczelniom dodatkowe możliwości wsparcia tej grupy. W 2011 roku uczelnie do swoich zadań dopisały w charakterze formalnym wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami w procesie rekrutacji, w dalszym procesie kształcenia i prowadzenia działalności naukowej. Na zadanie to otrzymały dotację podmiotową z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Następnie wraz w Ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 roku stworzony został również przykładowy katalog wydatków, pozwalający uczelniom dookreślić na co mogą przeznaczać środki z otrzymywanej dotacji (Dz.U. 2018 poz. 1668). W roku akademickim 1998/1999 studenci z niepełnosprawnością stanowili jedynie 0,08% wszystkich studentów w Polsce. Odsetek ten jednak z roku na rok dynamicznie wzrastał, tak że do roku akademickiego 2016/2017 wynosił 1,86%. Zestawienie danych z informacją o udziale studentów z niepełnosprawnością na uczelniach w Polsce przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Liczba studentów z niepełnosprawnościami w Polsce

Rok akademicki	Studenci		Odsetek studentów z niepełnosprawnością do studiujących ogółem (%)
	ogółem	z niepełnosprawnością	
2016/2017	1 348 822	25 074	1,86
2015/2016	1 405 133	26 341	1,87
2014/2015	1 469 386	27 730	1,89
2013/2014	1 841 251	28 940	1,57
2012/2013	1 676 929	31 613	1,89
2011/2012	1 764 060	30 249	1,71
2010/2011	1 841 251	30 096	1,63
2009/2010	1 900 014	27 975	1,47
2008/2009	1 927 762	25 256	1,31
2007/2008	1 937 404	22 988	1,19
2006/2007	1 941 445	19 923	1,03
2005/2006	1 953 832	14 510	0,74
2004/2005	1 917 293	9 247	0,48
2003/2004	1 850 574	7 106	0,38
2002/2003	1 800 548	4 682	0,26
2000/2001	1 578 241	2 476	0,16
1998/1999	1 086 398	826	0,08

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS 1999-2017.

Dotychczas największa liczba studentów z niepełnosprawnościami (31 613 osób), pojawiła się w roku akademickim 2012/2013, studenci ci stanowili wówczas 1,89% wszystkich studentów na polskich uczelniach. Odsetek ten został również osiągnięty w roku akademickim 2014/2015, jednak liczba studentów z niepełnosprawnościami była wtedy mniejsza i wynosiła 27 730 osób. Zgodnie z najnowszymi danymi, w roku akademickim 2016/2017 liczba studentów z niepełnosprawnościami wynosiła 25 074 osoby, co stanowiło 1,86% wszystkich studentów. Studenci z niepełnosprawnością stanowią znaczącą grupę na polskich uczelniach. Konieczność sprostania wyzwaniom, które są związane z zapewnieniem im dostępu do nauki wymaga od uczelni nie tylko wiedzy i otwartości, ale również środków, które pozwolą na inwestycje w sprzęt, potrzebne pomoce, jak i architekturę.

Wsparcie edukacyjne

Wsparcie edukacyjne osób z niepełnosprawnościami uznawane jest jako obowiązek zgodnie z konstytucją RP: „Każdy ma prawo do nauki. Władze publiczne zapewniają obywatelom powszechny i równy dostęp do wykształcenia” (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483). Natomiast konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych wymienia wprost oczekiwania względem edukacji osób z niepełnosprawnościami: „Państwa-Strony zapewnią, że osoby niepełnosprawne będą miały dostęp do powszechnego szkolnictwa wyższego, szkolenia zawodowego, kształcenia dorosłych i kształcenia ustawicznego, bez dyskryminacji i na zasadzie równości z innymi osobami. W tym celu Państwa-Strony zapewnią, że zapewnione będą racjonalne usprawnienia dla osób niepełnosprawnych”. Zgodnie z tymi zapisami uczelnie przygotowują wsparcie edukacyjne dla studentów z niepełnosprawnościami, tak aby mogli oni w pełni uczestniczyć w procesie kształcenia oraz na równych zasadach z innymi uczestnikami studiów. Rodzaje wsparcia można podzielić na kilka kategorii, które dotyczą różnych aspektów funkcjonowania w przestrzeni akademickiej. Kluczowe z punktu widzenia realizowanego celu jest wsparcie edukacyjne. Działania w tym zakresie mają umożliwić studentowi z niepełnosprawnością korzystanie z wiedzy przekazywanej podczas zajęć akademickich, jak i pozwolić na samodzielną naukę. Zakres dostosowań dla studentów z niepełnosprawnościami może być bardzo szeroki. Na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie funkcjonuje otwarty katalog, który jest indywidualnie dostosowywany do potrzeb studenta. Katalog przedstawia tabela 3. Ogólne zasady wsparcia studentów z niepełnosprawnością prezentuje uchwała prezydium KRASP (Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich) z dnia 2 czerwca 2016 roku. Załącznik do niniejszej uchwały opisuje siedem zasad wsparcia, które zostały opracowane przez Komisję ds. Wyrównywania Szans Edukacyjnych przy KRASP. Zasady przedstawiają się w sposób następujący: 1/ Indywidualizacja – w myśl tej zasady, należy do każdego studenta podchodzić w sposób indywidualizowany. Na proces planowania wsparcia dla studenta składa się wiele czynników, które są powiązane ze specyfiką niepełnosprawności, dotychczasowymi doświadczeniami czy preferencjami danego studenta; 2/ Podmiotowość – zgodnie z tą zasadą, to osoba z niepełnosprawnością decyduje o sobie i należy szanować jej decyzje. Nawet jeśli decyzje te wydają się nierozsądne, to można przedstawić swoją perspektywę na dane zagadnienie ale ostateczna decyzja należy do studenta i to on ma największą wiedzę i świadomość na temat swojej niepełnosprawności; 3/ Rozwój potencjału – adaptacje procesu kształ-

cenia powinny maksymalizować możliwości rozwoju. Zatem w sytuacjach gdzie możliwe są różne formy wsparcia, powinna być wybierana ta, która pozwoli studentowi na udział w danym zajęciu, a nie rezygnację z niego; 4/ Racjonalność dostosowania – stosowane adaptacje dla studentów z niepełnosprawnością powinny umożliwić korzystanie z wiedzy studentowi z niepełnosprawnością w takim samym zakresie, jak w przypadku pozostałych studentów. Racjonalność ta powinna być rozumiana również w kategoriach ekonomicznych, mianowicie wysokie koszty powinny być przyczynkiem do poszukiwania nowych rozwiązań; 5/ Utrzymanie standardu akademickiego – wszelka adaptacja materiałów powinna odbywać się w myśl, że student powinien osiągnąć założone efekty kształcenia na danym kierunku. W procesie adaptacji potrzebna jest zatem współpraca z nauczycielami akademickimi, co pozwoli na utrzymanie jakości adaptowanych treści; 6/ Adaptacje najbliższe standardowemu przebiegowi zajęć – istotne jest aby adaptacje nie prowadziły do faworyzacji osób z niepełnosprawnościami, a prowadziły do równych szans z innymi uczniami; 7/ Równe prawa i obowiązki – kwestia niepełnosprawności nie powinna prowadzić do zmniejszania liczby obowiązków dla osób z niepełnosprawnościami. Istotne jest traktowanie na równi z innymi studentami, ponieważ zwalnianie z realizowania obowiązków prowadzi jedynie do utrudnienia w realizacji efektów kształcenia przez studenta (http://www.bon.agh.edu.pl/images/Aktualnoci_/KSSN/2017/KSSN_17_DODATEK_PDF.pdf 2019).

Tabela 3. Ogólne formy wsparcia dla studentów

Wsparcie w procesie kształcenia	Wsparcie na egzaminie
Pisma do wykładowców, rekomendujące formy wsparcia	Większa tolerancja na błędy ortograficzne (dysleksja)
Alternatywny lektorat językowy	Przedłużenie czasu trwania egzaminu/zaliczenia, jednak nie więcej niż o 50% czasu regulaminowego
Dodatkowe konsultacje z przedmiotów odbywających się w toku studiów	Zmiana formy egzaminu z ustnej na pisemną/ elektroniczną lub z pisemnej na ustną
Dostosowanie zajęć z wychowania fizycznego	
Adaptacja materiałów dydaktycznych	
Wypożyczenie specjalistycznego sprzętu (lupa, mono okular, powiększalnik, dyktafon)	Rozłożenie egzaminu na części, zdawanie we wskazanych odstępach czasowych
Tłumacz języka migowego	
Wjazd i parkowanie na terenie Kampusu	Przesunięcie terminu egzaminu /zaliczenia
Dostosowany pokój w domu studenckim	
Powiększenie czcionki	Zastosowanie dodatkowych urządzeń specjalistycznych takich jak np. komputer, oprogramowanie udźwiękowiające lub powiększające, klawiatura brajlowska etc.
Przesyłanie elektronicznych wersji materiałów dydaktycznych	
Zwiększenie standardowo dopuszczalnej absencji	
Zmiana trybu zajęć na eksternistyczny	Zastosowanie alternatywnej formy zapisu
Zmiana form sprawdzania wiedzy w trakcie trwania zajęć	
Zmiana grupy ćwiczeniowej, językowej laboratoryjnej, konwersatoryjnej	Włączenie do egzaminu osób trzecich np. tłumacza języka migowego, asystenta
Zmiana sali ćwiczeniowej lub wykładowej	
Zastosowanie indywidualnego trybu odbywania zajęć (ITZ)	
Wydłużenie czasu wypożyczenia książek z Biblioteki UEK	Zmiana miejsca egzaminu

Źródło: <https://bon.uek.krakow.pl/index.php?p=m&idg=ds,69> [19.05.2019].

Dostosowania architektoniczne

Wsparcie edukacyjne ma ogromne znaczenie w podejmowaniu edukacji na poziomie wyższym przez osoby z niepełnosprawnościami, jednak pierwszą trudnością dla studenta z niepełnosprawnościami mogą stanowić bariery architektoniczne. W ramach niwelowania barier architektonicznych wymienić należy: dostęp do wind, likwidację progów wewnątrz budynków, stworzenie miejsc parkingowych dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami oraz ich odpowiednia liczba, stosowanie pochylni o odpowiednim kącie nachylenia oraz dostosowanie podłóg do poruszania się przez osoby z niepełnosprawnościami (Jureczka 2017). We wrześniu 2018 roku został opublikowany raport Najwyższej Izby Kontroli dotyczący wsparcia na uczelniach dla studentów i doktorantów z niepełnosprawnościami. W raporcie przedstawione zostały m.in. opinie studentów na temat barier architektonicznych. Zgodnie z wynikami 96% kandydatów nie spotkało trudności na etapie rekrutacji, 89% studentów z niepełnosprawnościami nie spotkało się z barierami architektonicznymi na uczelni, również 89% studentów nie spotkało się z niechęcią z powodu swojej niepełnosprawności, natomiast 82% studentów wie, do kogo się zwrócić o pomoc w przypadku trudności. Natomiast pomimo wyraźnych starań polskich uczelni w zakresie dostępności, zidentyfikowano takie problemy jak umieszczanie włączników światła na nieodpowiedniej wysokości, co uniemożliwiało korzystanie z nich osobom poruszającym się na wózkach czy konieczność pokonania dłuższej drogi przez osobę z ograniczeniami ruchowymi. Najwięcej trudności pojawia się w kontekście utrudnienia korzystania z budynków. W badaniu zidentyfikowane zostały przypadki, gdzie nie było możliwości dostania się do sali przez osobę na wózku ze względu na zbyt wąskie przejścia, brak pochylni czy progi wewnątrz budynku. Problemem są również awarie platform przyschodowych czy wind, które uniemożliwiają poruszanie się po obiektach uczelni osobom z niepełnosprawnością ruchu (<https://www.nik.gov.pl/plik/id,18209,vp,20806.pdf> 2019).

Podsumowanie

Na przykładzie Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie wskazane zostały działania, jakie są podejmowane aby stworzyć przyjazną przestrzeń w zakresie edukacji i codziennego funkcjonowania dla osób z różnymi dysfunkcjami. Katalog tych działań jest szeroki i otwarty, co pozwala na indywidualne dostosowanie działań dla każdego studenta. Takie podejście z pewnością przyczynia się do zdobycia wykształcenia wyższego przez osoby z niepełnosprawnościami, a co za tym idzie przyczynia się do osiągnięcia sukcesu na rynku pracy. Zgodnie z przedstawionymi danymi wykształcenie wyższe pozwala osobom z niepełnosprawnościami uniknąć bezrobocia, co jest szczególnie istotne w tej grupie społecznej. Problematyka dostępności powinna być w związku z tym coraz mocniej popularyzowana i wspierana przez państwo.

Bibliografia:

1. <https://bon.uek.krakow.pl/index.php?p=m&idg=ds,69> [19.05.2019].
http://www.bon.agh.edu.pl/images/Aktualnoci_/KSSN/2017/KSSN_17_DODATEK_PDF.pdf, s. 6-7, [19.05.2019].<http://www.niepelnospawni.gov.pl/art,49,dokumenty-organizacji-narodow-zjednoczonych> [09.05.2019].
2. <https://www.gov.pl/web/nauka/wsparcie-niepelnospawnych-studentow-i-doktorantow> [09.05.2019].
3. <https://www.nik.gov.pl/plik/id,18209,vp,20806.pdf>, [19.05.2019].
4. Dykcik W., (1997) *Pedagogika specjalna*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. A. Mickiewicza.
5. Gorajewska D., (2006) *Fakty i mity o osobach z niepełnosprawnością*, Warszawa: Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji.
6. GUS, *Szkoły wyższe i ich finanse*, publikacje z lat 1999-2017.
7. Jureczka K., (2017) *Analiza i ocena czynników jakości związanych z barierami architektonicznymi Akademii techniczno-humanistycznej w Bielsku-Białej*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, Seria: Organizacja i Zarządzanie”, z. 105.
8. Pamuła N., Szarota M., Usiekiewicz M., (2008) *Nic o nas bez nas*, „Studia de Cultura” 10(1).
9. Struck-Peregończyk M., (2015) *Czynniki kształtujące aktywność zawodową młodych osób niepełnosprawnych na przykładzie województwa podkarpackiego* [w:] Gąciarz B., Rudnicki S., Żuchowska-Skiba D., (red.), *Polscy Niepełnos-Prawni pomiędzy deklaracjami*, Kraków: Wydawnictwo AGH.
10. Woźniak Z., (2008) *Niepełnosprawność i niepełnosprawni w polityce społecznej, społeczny kontekst medycznego problemu*, Warszawa: Wydawnictwo Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej „Academica”.
11. www.niepelnospawni.gov.pl [19.05.2019].
12. www.unic.un.org.pl/niepelnospawnosc/definicja.php [09.05.2019].

O Autorce**mgr Wioleta Gałat**

Doktorantka na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie. Zainteresowania naukowe koncentruje wokół filozofii zarządzania. Autorka publikacji naukowych z obszaru CSR. Laureatka nagród i wyróżnień. Prezes Koła Naukowego CSR UEK, Ambasadorka i mentorka w Lidze Odpowiedzialnego Biznesu.